Vocals àtones: a/e, o/u

> *En català central, la a i la e àtones sonen igual (vocal neutra), i la o i la u àtones també. Per escriure-les bé, hi ha uns quants recursos.*

1 El truc principal: buscar la tònica

Busca una paraula de la mateixa família on la vocal soni accentuada:

- *teulada* ← *teula*; *blavós* ← *blau*; *llunyania* ← *lluny*.
- En els verbs, mira la tercera persona del present: *parla* → *parlar*; *munta* → *muntar*; *queda* → *quedar*.

2 A/E a final de mot

- En general, masculins en **-e** (*poble*, *viatge*) i femenins en **-a** (*porta*, *platja*). Excepcions a la fitxa de gènere i nombre.
- En els verbs, si la vocal neutra és l'última lletra, **-a** (*canta*, *venia*); si és la penúltima, **-e** (*cantes*, *venien*). Els infinitius en -re són a part: *veure*, *prendre*.

3 Mots amb e que en castellà porten a

ànec, assemblea, espàrrec, enyorar, meravella, monestir, orfe, orgue, rave, sergent, treball, malenconia, Esteve, Empordà.

4 O/U: verbs amb alternança

Collir, cosir, escopir, sortir i **tossir** s'escriuen amb **u** quan la vocal és tònica i amb **o** quan és àtona: *surt* però *sortim*; *cus* però *cosia*; *cullo* però *collirem*.

Poder i **voler** porten u en tot el present de subjuntiu: *pugui, puguem, vulgui, vulgueu*.

5 Els pseudoderivats

Alguns mots cultes vénen directament del llatí i no conserven la vocal del mot català:

MOT	DERIVAT CULTE
boca	bucal
jove	juvenil
món	mundial
home	humà
doble	duplicar
títol	titular
nodrir	nutritiu

6 O/U i el castellà

- Amb **o** en català: *cobrir, complir, sofrir, sorgir*.
- Amb **u** en català: *suport, suportar, sufocar, subornar*.
- Alguns cultismes acaben en **-u**: *individu, vidu, mutu, contigu*.

Practica-ho

Omple els buits. Les solucions són al final.

1 Dijous hi ha _____ de veïns.

○ asemblea ○ assamblea ○ assemblea

2 A la bassa hi neda un _____.

○ ànac ○ ànec ○ ànic

3 Ara _____ de casa i vaig a comprar.

○ sorto ○ surto ○ surtu

4 Demà _____ la fruita de l'hort.

○ collirem ○ collirém ○ cullirem

5 És un problema d'abast _____.

○ mondial ○ mundal ○ mundial

6 Necessito el teu _____ en aquest projecte.

○ soport ○ suport ○ suporte

7 Cal _____ totes les normes.

○ complir ○ complír ○ cumplir

8 No crec que _____ venir demà.

○ podi ○ pogui ○ pugui

Les meves notes

Solucions

1. **assemblea**. «Assemblea», amb e (i dues esses).
2. **ànec**. «Ànec», amb e, encara que en castellà sigui «ánade».
3. **surto**. «Sortir» porta u quan la vocal és tònica: «surto».
4. **collirem**. «Collir» porta o quan la vocal és àtona: «collirem».
5. **mundial**. Pseudoderivat de «món»: «mundial», amb u.
6. **suport**. «Suport», amb u.
7. **complir**. «Complir», amb o.
8. **pugui**. Present de subjuntiu de «poder»: «pugui», amb u.